

Česká společnost alergologie a klinické imunologie ČLS JEP (org.č.1) Czech Society of Allergology and Clinical Immunology CzMA

Alergie, alergická onemocnění a alergologie a klinická imunologie jsou pojmy, které se zrodily ve 20. století. Onemocnění, která do oboru patří, jsou v různých podobách známa odedávna, ale teprve 20. století je pojmenovalo, dalo jim obsah a definovalo je. Vyskytují se napříč všemi ostatními obory, proto je AKI – alergologie a klinická imunologie – typická multidisciplinární disciplína, zahrnující klinickou a laboratorní část a pracující v diagnostice, léčbě i prevenci se specifickými prostředky.

Základy oboru *alergologie* vytvářeli ještě v době první Československé republiky manželé Josef a Karla Liškovi. Josef Liška (1907–2003) jako první u nás provedl na začátku 30. let na klinice prof. Přechtěla diagnostické kožní testy s alergeny dovezenými z USA. Kromě své alergologické praxe založil a dlouhá léta vedl výrobu alergenových extraktů (v Biogeně, v ÚSOL Praha, dnes Sevapharma, a. s.). Po skončení 2. světové války a Liškových stážích v USA organizují Vl. Hlaváček (ORL), B. Hodek (interní lékařství) a Fr. Konopík (dermatologie) klinickou skupinu, která spolu s J. Liškou zakládá v roce 1949 Komisi pro alergologii. Roku 1952 se konala v Mariánských Lázních řádná konference a za vydatné pomoci prof. Konopíka byla založena Alergologická sekce při Dermatologické společnosti. Její činnost se velmi rychle rozvíjela a roku 1957 byla založena Alergologická společnost.

Prvním předsedou se stal prof. MUDr. Vladimír Hlaváček, sekretářem MUDr. Bohuslav Hodek, který rozvíjel činnost na ambulantním alergologickém oddělení Vinohradské nemocnice v Praze. Ve funkci předsedů společnosti se v dalších letech – po prof. Hlaváčkově – vystřídali: Bohuslav Hodek, Vladimír Zavázal, Jiří Strejček, znovu Vladimír Zavázal, Václav Špičák a dnes Vít Petřů.

Mimo Prahu se činnost velmi rozšiřovala v Olomouci, kde za značné pomoci prof. Amerlinga působil docent Horymír Malota, který pak založil a ve fakultní nemocnici vedl samostatné ambulantní a lůžkové oddělení propojené i s laboratoří. Po prim. St. Boháčovi je dnes vede doc. MUDr. J. Bystrouh. V Olomouci postupně vznikla velmi silná skupina kliniků i laboratorních pracovníků (Jiří Volejník, Eduard Maršálek, Irena Černá). Na tuto tradici navazuje současný tým prof. E. Weigla. Na dětské klinice prof. Švejcara v Praze vzniklo oddělení dětské alergologie (M. Bělská, V. Špičák, E. Trnková, J. Milotová, V. Petřů, L. Vacková, H. Mošnová, P. Kasal). Vl. Zavázal vybudoval v Plzni klíčové pracoviště, ze kterého vznikl Ústav alergologie a klinické imunologie, dnes vedený doc. Petrem Panznerem. Laboratorní imunologickou základnu vybudoval v Ústí nad Labem doc. J. Richter. Velmi rychle vznikala síť ambulantních alergologických pracovišť, která byla podnětem i pro vytváření laboratoří imunologické diagnostiky. Praha (J. Ehl, J. Beneš, E. Antošová, dnes P. Kučera), Ústí nad Labem (F. Hynek), Hradec Králové (J. Jirkal), Liberec (J. Kleinhamplová, L. Jandová, J. Rozkovec), České Budějovice (I. Michl), Brno (D. Makešová, E. Čermáková, D. Říčný), Ostrava (L. Borysová, J. Šmolka, A. Halatová). Nelze všechny, kteří se na rozvoji oboru podíleli, vyjmenovat. Všichni mají v současnosti četné následovníky, a tak ačkoliv se při prvních konferencích setkávalo jen kolem jednoho sta účastníků, dnešní sjezdy mívají 1000 i více účastníků.

Činnost Alergologické společnosti se od začátku opírala o teoretické základy imunologie a v ní nalézala a nalézá své kořeny. Zasloužili se o to J. Šterzl, J. Johanovský, M. Hašek, W. Hašková a Ct. John. Na přelomu 60. a 70. let se ve světě i u nás věnovala stále větší

pozornost všem imunologicky podmíněným chorobám, a tak se rozvíjela klinická imunologie. Logickým důsledkem bylo, že podobně jako u mezinárodních organizací přijímá Alergologická společnost označení Alergologie a klinická imunologie (AKI).

V roce 1978 založila Tereza Fučíková první samostatnou ambulanci jednotku klinické imunologie, ze které se později stalo samostatné oddělení sloužící k diagnostice, terapii, k výuce studentů i lékařů. V praxi se rozvíjela klinická i laboratorní činnost oboru alergologie a klinické imunologie. Obdobně vznikaly oddělení nebo fakultní ústavy v Plzni (P. Panzner), v Brně (J. Lokaj, J. Litzman), v Hradci Králové (O. Kopecký, M. Krejzek, I. Krčmová), v Ostravě (I. Lochman), v Olomouci (E. Weigl, J. Bystron, F. Kopřiva), v Ústí nad Labem (J. Richter, D. Jílek, Vl. Král) a v Praze (J. Bartůňková, A. Šedivá).

Na vývoji společnosti i oboru se významně podíleli samozřejmě i členové Slovenské společnosti alergologie a klinické imunologie. Za všechny lze připomenout jména E. Hegyi, R. Sónak, I. Hornák, J. Lukáč, A. Getlík, Z. Staršia, J. Čáp i dnešní představitelé – St. Nyulassi, P. Pružinec, I. Hruškovič, M. Michaličková, R. Benedik a další.

Významné aktivity

ČSAKI pořádá každý měsíc pracovní schůze, pravidelně se konají regionální akce (Ústecký imunologický seminář, Šumperské dny, Luhačovické dny (spolu s Českou pneumologickou a ftizeologickou společností, ČPFS), Rožnovské dny, Beskydské dny, Dny rinologie (s Českou společností otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku). Na činnosti společnosti se velmi aktivně podílejí i Sekce laboratorní imunologie (Vl. Král) a Sekce sester a laborantů (A. Voříšková, J. Procházková).

Společnost se intenzivně podílí na postgraduální výchově a spolupracuje se Subkatedrou AKI IPVZ (V. Petrů), připravuje návrhy a podklady pro postgraduální i kontinuální výchovu (v rámci ČLS JEP i ČLK). Výbor připravuje podklady pro standardy léčebné péče, zástupci společnosti se účastní dohodovacích řízení a kategorizačního řízení.

Jako Doporučení výboru ČSAKI připravil autorský kolektiv Průvodce specifickou alergickou imunoterapií (2003).

Spolupráce probíhá i s Českou imunologickou společností a těsná zůstává spolupráce se Slovenskou společností AKI. Dokladem toho jsou společné sjezdy, které se střídavě konají v ČR a SR.

Velmi významnou aktivitou posledních let byla účast na zpracování Globální strategie péče o astma pod záštitou WHO (V. Špičák). Česká společnost alergologie a klinické imunologie, Česká pneumologická a ftizeologická společnost a Společnost fyziologie a patologie dýchání založily v roce 1996 obecně prospěšnou společnost – Českou iniciativu pro astma (ČIPA). Všechny tyto společnosti delegují do řídicích orgánů ČIPA své představitele (po rozpuštění Společnosti fyziologie a patologie dýchání jen ČSAKI a ČSPF). ČIPA koordinuje svoji činnost s Globální iniciativou pro astma (GINA) a s Evropskou federací sdružení pacientů s alergií a chorobami dýchacích cest. V roce 1996 byla pod záštitou MZ ČR vydána Strategie diagnostiky, prevence a léčby bronchiálního astmatu v ČR. V roce 2003 byla vydána nová aktualizovaná verze Globální strategie (GINA II). ČIPA se spolu s odbornými společnostmi také přihlásila k celosvětové iniciativě ARIA (Alergická rýma a její vliv na astma). Tato činnost je rovněž spojena s vydáváním řady publikací určených pro lékaře, sestry a laiky.

Publikační činnost

- Hodek B.: Asthma bronchiale. Avicenum 1975.
- Nouza K., John Ct.: Imunologie a medicína, Avicenum 1976.
- Volejník J.: Průduškové astma u dětí. Avicenum 1981.

- Zavázal Vl.: Atopie a imunita. Univerzita Karlova 1984.
- Strejček J., Lokaj J.: Imunologie v klinické praxi. Avicenum 1985.
- Nouza K., John Ct.: Imunologie zdraví a nemoci. Avicenum 1986.
- Beneš J.: Alergologie. Avicenum 1986.
- Špičák V., Vondra Vl.: Asthma bronchiale v dětství a dospělosti. Avicenum 1988.
- Šterzl J.: Imunitní systém a jeho fyziologické funkce. ČIS Praha 1993.
- Fučíková T., Bartůňková J., Litzman J., Panzner P.: Základy klinické imunologie, RD Press 1994.
- Petřů V.: Alergie u dětí. Grada 1994.
- Fučíková T.: Klinická imunologie v praxi. Galén 1995.
- Pelikán Zd.: The late nasal response. Vrije Universiteit 1996.
- Barnes P., Godfrey S., Špičák V.: Astma. 1997.
- Čapková Št., Špičák V., Vosmík Fr.: Atopický ekzém. Makropulos 1997.
- Bystroň J.: Alergie. Moravo 1997.
- Bartůňková J., Šedivá A.: Imunologie. Minimum pro praxi. Triton 1997.
- Hořejší V., Bartůňková J.: Základy imunologie. Triton 1998.
- Šedivá A.: Imunitní systém u dětí. Triton 1999.
- Kopriva F.: Eozinofilní zánět. Maxdorf 2003.
- Kašák V., Pohunek P., Seberová E.: Překonejte své astma. Maxdorf 2003
- Špičák V.: Bydlení pro alergiky. ERA 2003.
- Krejzek J., Kopecký O.: Klinická imunologie. Nukleus HK 2003.
- Špičák V., Panzner P. a kolektiv: Alergologie. Galén 2004.

Časopisy

- Alergie – časopis pro kontinuální vzdělávání v alergologii a klinické imunologii; Tigis.
- Alergie-Astma-Bronchitida – otázky, odpovědi, rady pro laiky; Tigis.
- Klinická imunológia a alergológia (spolupráce se SSAKI) – časopis je vydáván v Bratislavě.

Zahraniční spolupráce

- Kolektivní a individuální členství: Evropská akademie alergologie a klinické imunologie (EAACI).
- Individuální členství: Interasma, American Academy of Allergy and Clinical Immunology (AAACI).
- Kolektivní členství: EFA (European Federation of Associations of allergic and patients with chronic respiratory diseases).

Mezinárodní kongresy, konference:

- 1961 Small Meeting of EAACI, Praha
- 1967 Small Meeting of EAACI, Praha
- 1974 Konference alergologů a klinických imunologů (bývalých socialistických zemí), Praha
- 1977 European Congress of EAACI, Praha
- 1989 Světová konference INTERASMA – Dětské astma, Praha
- 2001 International Pediatric Allergy and Respiratory Congress (IPRAC), Praha

Ocenění

- Prof. MUDr. V. Špičák
 - 1977–1981 viceprezident EAACI
 - člen rozšířené exekutivy INTERASMA
 - člen expertní skupiny WHO pro Globální strategii péče o astma (1992–1995)

- Čestná členství společnosti AKI
Maďarsko, Španělsko, Kuba, Peru, Polsko, Slovensko
- MUDr J. Liška
1997–Purkyňova cena ČLS JEP

Vnitřní členění

- Sekce laboratorní imunologie (RNDr. Vl. Král)
- Sekce sester a laborantů (A. Voříšková, J. Procházková)

Předseda: Doc. MUDr. Vít Petrů, CSc.

Alergologie a klinická imunologie, Nemocnice Na Homolce, Praha 5

Vědecký sekretář: Doc. MUDr. Petr Panzner, CSc.

Ústav AKI FN a LF UK Plzeň

Místopředsedové:

Doc. MUDr. Jaromír Bystroň, CSc. (Olomouc)

Prof. MUDr. Jiřina Bartůňková, DrSc. (Praha)

Prof. MUDr. Václav Špičák, CSc. (Praha)

Informace: www.csaki.cz; www.cipa.cz; www.ceskapylovasluzba.cz

Podklady zpracoval prof. MUDr. Václav Špičák, CSc.